

بررسی ابعاد تاب‌آوری شهری در توسعه شهرهای آینده و الزامات آن در ایران

نویسندگان: علی امین^۱، فاطمه فرودی^۲

۱- کارشناس ارشد رشته مطالعات معماری ایران، دانشگاه تهران- دانشکده معماری ali.amin@ut.ac.ir

۲- کارشناس ارشد رشته مدیریت شهری، دانشگاه تهران- دانشکده شهرسازی fatemeheforoudi@alumni.ut.ac.ir

چکیده

امروزه وجود مشکلات پیچیده و متعدد زیست‌محیطی، شهری، اجتماعی و اقتصادی، موجب شده تا جوامع محلی در تلاش برای دستیابی به شرایطی باشند که در صورت وقوع بحران، بازگشت سریع آن‌ها را به وضعیت پیش از بحران (اولیه یا عادی) فراهم گردد. از این‌رو در سال‌های اخیر به مبحث تاب‌آوری تأکید خاصی می‌شود. علیرغم گذشت بیش از سه دهه از تحقیقات اولیه در مورد تاب‌آوری، هنوز این رویکرد فاقد مفهوم عملیاتی در حوزه‌های مختلف است. بسیاری از تناقضات موجود بر سر معنای تاب‌آوری از تفاوت‌های مفهومی بنیادی موجود و همچنین دیدگاه‌هایی که بر تحقیق در سیستم‌های اکولوژیکی، اجتماعی یا ترکیبی از هر دو تمرکز می‌کنند، ناشی می‌شود. بنابراین مطالعه حاضر به بررسی و تحلیل مفاهیم، شاخص‌ها و پیش‌زمینه‌های تاب‌آوری تأکید کرده است و با این هدف اطلاعات موردنیاز از طریق مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای مورد جمع‌آوری، بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند. در این پژوهش کلیات و مفاهیم و ویژگی‌های شهر تاب‌آور و بررسی رویکردهای مدیریتی در راستای تاب‌آوری شهر در بخش اول صورت گرفته است. سپس در بخش بعدی ابعاد مختلف قابل توجه در مفهوم تاب‌آوری شهری مورد بحث قرار گرفته و در ادامه شاخص‌هایی که برای اندازه‌گیری و تعیین میزان تاب‌آوری شهرها کاربرد دارد، دسته‌بندی شده است. در گردآوری این شاخص‌ها به سنجش‌پذیر بودن و قابلیت کمی سازی در آن توجه شده است. در بخش بعد نیز مرور اجمالی تجارب جهانی با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی مطالعه شده است. در این بخش عمدتاً از منابع اینترنتی بین‌المللی استفاده شده و تجارب به روش تطبیقی بررسی شده‌اند. بعد از مرور تجارب جهانی و با توجه به آنچه از آن استخراج شد، مهم‌ترین عواملی که در این تجارب در عملیاتی شدن شهر تاب‌آور نقش داشته‌اند، مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. در انتها موانع تحقق این رویکرد در ایران در نتیجه‌گیری مورد توجه قرار گرفت.

کلید واژگان: تاب‌آوری، شهر تاب‌آور، ابعاد تاب‌آوری، شاخص‌های تاب‌آوری، شهرهای آینده.

۱- مقدمه

امروزه جوامع با مشکلات متعدد و گسترده‌ای اعم از مشکلات اکولوژیکی، زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و شهری مواجه هستند. وقوع بسیاری از این بحران‌ها اجتناب‌ناپذیر است اما آنچه در این شرایط اهمیت می‌یابد شیوه مواجهه و برخورد با شرایط ناپایدار و بحرانی است. در حال حاضر جوامع در تلاش برای دستیابی به شرایطی هستند که در صورت وقوع بحران، بازگشت سریع آن‌ها را به وضعیت پیش از بحران (اولیه یا عادی) فراهم سازد.